

فواید احترام گذاشتن به دیگران

انسان موجودی اجتماعی است و بدون روابط اجتماعی نمی‌تواند به زندگی خویش در دنیا ادامه دهد؛ زیرا نیازهای هر انسانی تنها در اجتماع برآورده می‌شود و هیچ انسانی به تنهایی نمی‌تواند همه نیازها بویژه نیازهای احساسی و عاطفی خویش را برآورده سازد. بنابراین، با توجه به ضرورت حضور اجتماعی و بهره‌مندی از اجتماع برای تامین نیازهای فردی و جمعی، لازم است تا افراد اجتماع نسبت به یکدیگر احترام بگذارند تا بتوانند در یک فضای آرام، تعاملات اجتماعی داشته باشند. از همین رو یکی از مهارت‌های جامعه‌پذیری، آموزش و تربیت افراد بر اساس احترام به یکدیگر است؛ آموزه‌های قرآن نیز به این مهم پرداخته است. نویسنده در این مطلب نگرش قرآن درباره احترام به دیگران را تبیین و توصیه‌های آن را بیان کرده است.

فواید احترام در احادیث:

۱- بهترین ارث برای فرزندان: امام صادق (ع): بهترین چیزی که پدران برای فرزندان خود به ارث می‌گذارند، ادب و احترام است نه مال، زیرا مال از بین میرود و ادب و احترام باقی می‌ماند.

۲- بخشش خداوند: رسول خدا (ص): فرزندان خود را احترام کنید و آنان را نیکو ادب کنید، تا آمرزیده شوید.

۳- بی‌نیازی: مولا علی (ع) در وصیتی به فرزندش امام حسن (ع) فرمود: پسر من، بهره‌ات را از ادب و احترام غنیمت بدار، و قلب خود را برای آن آزاد گردان، زیرا قلب بالاتر از این است که به آلودگی بیامیزی، و بدان که اگر کمبودی داشته باشی به وسیله ادب و احترام بی‌نیاز میشوی، و اگر غریب و تنها باشی ادب دوست و همراه تو خواهد بود که با وجود آن وحشتی نخواهد بود.

۴- ارزش و عظمت: مولا علی (ع): ای مومن! علم و ادب و احترام قیمت و بهای توست، پس در به دست آوردن آنها تلاش کن، هرچه علم و ادب و احترام تو زیادتر گردد ارزش و عظمت تو بیشتر میشود، توسط علم و آگاهی به طرف خدا راهنمایی میشوی و به واسطه ادب بهتر میتوانی در خدمت پروردگارت قرار گیری و بنده به واسطه ادب و احترام میتواند ولایت و قرب الهی را به دست آورد، پس نصیحت را بپذیر تا از عذاب الهی نجات یابی.

۵- نیامدن حق الناس بر روی گردن: رعایت احترام و احترام گذاشتن به دیگران موجب می‌گردد حق الناس از کسی به گردن ما نیاید چرا ما را مستقیم به جهنم می‌فرستد اگر احترام به دیگران را رعایت نمی‌کنید بدانید از تک‌تک افرادی که به آنها بی‌احترامی کرده‌اید باید حلالیت بخواهید. امام جعفر صادق (علیه‌السلام): هر کس حق یک مؤمن را در نزد خود حبس کند خداوند در روز قیامت او را پانصد سال سرپا نگه می‌دارد آنچنان که سیلابهای عرق از او به جریان می‌افتد... آنگاه با فرمان به دوزخ افکنده می‌شود. مولی‌امیر المؤمنین (علیه‌السلام): افضل اعمال متقیان، ادای حقوق برادران دینی (چه مالی، چه روحی، چه اخلاقی) است که محبت فرشتگان مقربین و اشتیاق حوریان بهشتی را برای خود به دنبال خواهد داشت.

احترام، عامل انسجام اجتماعی: وقتی سخن از احترام به کسی یا چیزی می‌شود به معنای آن است که شکستن «حریم» آن امر، کاری ناروا و باطل و نادرست است؛ زیرا هر چیزی دارای یک محدوده‌ای است که باید آن را مراعات کرد و عدم مراعات آن حدود و ثغور آن چیز به معنای بی‌احترامی به آن کس یا چیز است. به عنوان نمونه احترام به قانون یا احکام به معنای پذیرش محدودیت‌های قانونی است که وضع شده و اگر کسی آن را «هتک» کند و برخلاف قانون عمل نماید، در حقیقت به قانون بی‌احترامی کرده است. از نظر آموزه‌های قرآن، هر انسانی می‌بایست حدود و ثغور هر چیزی را بشناسد و به آن احترام بگذارد و هتک نکند؛ زیرا عدم شناخت نسبت به حدود هر چیزی، زمینه ساز مخالفت ناآگاهانه یا ناآگاهانه با آن است. بسیاری از مردم به سبب عدم شناخت در ورطه مخالفت با قوانین تگویینی یا تشریعی می‌افتند و این گونه به خود و

دیگران ضربه و زبان وارد می‌سازند. از آنجا که اجتماع انسانی محیطی است که شرایط برای تجاوز به حدود دیگران بیشتر از محیط‌های دیگر فراهم است، لازم است تا افراد اجتماع نسبت به حقوق خود و دیگران شناخت داشته باشند و نسبت به مراعات آن اهتمام ورزند. از تعالیم و حیانی می‌توان استنباط کرد که بخش بزرگی از آنها ناظر به روابط اجتماعی است؛ زیرا احکام و قوانین اسلامی، بیشتر از آنکه به طور مستقیم ناظر به روابط انسان با خدا باشد، ناظر به روابط انسان با انسان است؛ چون اگر روابط انسانها با یکدیگر به شکل درست انجام شود، تأمین‌کننده روابط انسان با خدا است؛ چرا که خروجی احکام عبادی در ارتباط با خدا را می‌توان در خلق و خوی شخص نسبت به دیگران جستجو کرد؛ از همین رو مومن را کسی دانسته‌اند که «خلق نیکو» در روابط اجتماعی داشته باشد و حتی پیامبر(ص) هدف و حکمت و فلسفه بعثت پیامبران از جمله خویشین را «اتمام مکارم اخلاقی» دانسته است. (بحارالانوار، ج ۱۶، ص ۲۱۰؛ ج ۷۰، ص ۳۷۲) این بدان معناست که هدف و فلسفه آموزه‌های و حیانی از جمله آموزه‌های دستوری و احکام و قوانین آن، دستیابی انسان به «اخلاق نیک» است. از همین رو وقتی از احترام، تکریم، تعظیم و حرمت نهادن نسبت به شعائر الهی و حدود و قوانین آن سخن به میان می‌آید، به معنای احترام گذاشتن به حقوق انسانی و تکریم انسان‌ها نسبت به یکدیگر است.

انسجام اجتماعی: کسانی که به حقوق دیگران احترام می‌گذارند بستری برای انسجام اجتماعی می‌شوند؛ زیرا مردم با احترام به یکدیگر در قالب مثلاً احترام به قوانین و حقوق اجتماعی می‌توانند به همدیگر نزدیک شوند و محبت خویش را ابراز کنند. این محبت می‌تواند در همه ابعاد از جمله محبت از طریق احسان و اتفاقات مالی، صله رحم، همکاری در بر و تقوا و مانند آنها خودنمایی کند. (مائده، آیه ۲)

احترام در قالب حرمت به قوانین اجتماعی: بهترین و کامل‌ترین احترام به دیگران در احترام به قوانین اجتماعی جلوه می‌کند، زیرا قوانین اجتماعی اعم از شفاهی یا کتبی آن، تأمین‌کننده روابط سالم اجتماعی است، به طوری که هر یک از افراد اجتماع می‌تواند در سایه قوانین اجتماعی از حقوق حقه خویش بهره مند شود. به عنوان نمونه قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی به گونه‌ای وضع شده تا به دور از هر گونه تبعیض جنسیتی، نژادی، فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و مانند آنها، هر عضو اجتماع از مواهب رانندگی و آثار آن بهره مند شود؛ پس وقتی کسی به قوانین آن احترام می‌گذارد و مثلاً از چراغ قرمز رد نمی‌شود، نه تنها به حقوق دیگران احترام گذاشته است، بلکه به حقوق خود در قالب احترام به قانون، احترام گذاشته و این گونه خود را از هر گونه خطر جانی و مالی در امان نگه داشته است. باید‌ها و نبایدهای قانونی و بلکه اخلاقی در سطح آداب حتی اگر به شکل تجویزی باشد، به افراد اجتماع کمک می‌کند تا هم به سادگی حقوق دیگران را تأمین کنند و هم حقوق خویش را استیفا نمایند؛ زیرا هر کسی بر خلاف قانون و اخلاق عمل کند و هتک حرمت قانون کند، در حقیقت به خویشین ظلم روا داشته و نخستین کسی که آسیب می‌بیند خود اوست، هر چند که در ظاهر توانسته است مثلاً از چراغ قرمز بگذرد، ولی شرایط را برای آینده خویش دشوارتر ساخته است؛ زیرا گسترش هنجارشکنی به شکل یک پدیده اجتماعی موجب می‌شود تا خود این فرد که مثلاً عنوان نخستین هنجارشکن را برای خود رقم زده است، در آینده متاثر از هنجارشکنی خویش مورد تعدی و تجاوز قرار گیرد و حقوق حقه او نادیده گرفته شود.

وقتی در قانون بیان شده که جان و مال و عرض افراد اجتماع محترم است (نساء، آیه ۹۲؛ اسراء، آیه ۳۳؛ فرقان، آیه ۶۸)، نادیده گرفتن این قانون و هتک و بی‌احترامی نسبت به آن به معنای آن خواهد بود که شخص در آینده نتواند در چنین اجتماعی زندگی سالمی داشته باشد؛ زیرا هنجارشکنی و حرمت شکنی نسبت به قانون به سرعت به یک پدیده اجتماعی تبدیل می‌شود که خود شخص و خانواده‌اش را نیز متاثر از آن می‌سازد. بر اساس آموزه‌های قرآنی، احترام به قوانین اجتماعی از جمله حرمت و احترام نسبت به عرض و آبروی افراد لازم و ضروری است تا اجتماع در مسیر سالم و سلامت قرار گیرد.

احترام به قانون، احترام به دیگران است: به هر حال، از نظر قرآن، احترام به دیگران با احترام به قوانین اجتماعی گره خورده است و کسی که بخواهد واقعاً به دیگری بلکه حتی به خویشین خویش احترام بگذارد، می‌بایست به قوانین موجود که در قالب قوانین حقوقی و کیفری و حتی آداب و رسوم اخلاقی سامان یافته است، احترام بگذارد و با تعظیم شعائر و قوانین موجود اجتماعی این عمل را انجام دهد و حرمت شکنی و بی‌احترامی نسبت به خود و دیگران نداشته باشد.